

वागवानी विकास कार्यक्रम अन्तर्गत आलु वाली सम्बन्धि स्विकृत नर्मस ।

१. आलुवालीमा नतिजा प्रदर्शन

क) प्राविधिक पक्ष

यस अन्तर्गत मुख्यत गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शन, आलुवालीमा रोगकिरा व्यवस्थापन प्रदर्शन तथा आलुवालीमा उन्नत प्रविधि नतिजा प्रदर्शन सन्वालन गर्न सकिनेछ ।

उद्देश्य

१.१ गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शन

- गुणस्तरयुक्त बीउ प्रयोग अर्थात् स्वस्थ, ठीक साइजको, उचित शारीरिक अवस्थामा रहेको र तोकिएको जातका बीउ आलुउत्पादन प्रविधि सिकाउने ।
- बीउ आलु स्थानीय स्रोत बीउ आलुको तुलना गरेर आलुखेतीमा उन्नत बीउ आलुको सकारात्मक नतिजा कृषकहरूबीच प्रदर्शन गर्ने ।
- उन्नत र गुणस्तरयुक्त बीउआलुको महत्व प्रसार गर्ने ।

१.२ आलुवालीमा रोगकिरा व्यवस्थापन नतिजा प्रदर्शन

- स्थान विशेष अर्थिक महत्वका आलु वालीका रोग व्यवस्थापन बारे कृषकहरूलाई प्रविधि सिकाउने ।
- कृषकहरुको आलु रोग व्यवस्थापन गर्न सक्ने दक्षता अभिवृद्धि गर्ने ।

१.३ आलुवालीमा उन्नत प्रविधि नतिजा प्रदर्शन

- आलुको उन्नत प्रविधि जस्तै उन्नत तथा सिफारिस जात तथा अन्य परिस्कृत प्रविधि बारे कृषक समक्ष पुऱ्याई प्रविधि अनुसरण गराउने ।
- उन्नत प्रविधि सम्बन्धमा कृषकको दक्षता अभिवृद्धि गर्ने ।

कार्यविधि

१.१ गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शन

- प्रदर्शन स्थल छानौटगर्दा स्थानीय स्तरमा न्युन गुणस्तरको बीउआलु प्रयोग गरी खेती गरिने क्षेत्रमा प्रदर्शन सन्वालन गर्नुपर्नेछ ।
- क्षेत्रफल : ५४० वर्गमिटर (करिब एक रोपनी/डेढ कट्टा)
- प्रदर्शनका लागि बीउको श्रोत (किसिम) निम्न बमोजिम हुनुपर्नेछ ।
 - बियाँबाट उत्पादित बीउ आलु
 - मुलबीउ वा प्रमाणित बीउ

२०८१

२०८१

■ स्थानीय बीउ आलु

- प्रदर्शन गरिने जग्गालाई ३ वटा प्लट (प्रत्येक १८० व.मी.)मा विभाजन गर्नुपर्दछ। प्लटहरूको बीचमा करिब ५० से.मी. फराकिलो बाटो राख्नुपर्नेछ। सामन्यतया एउटा प्लटको आकार १५×१२ मिटरको हुनेछ। प्रत्येक प्लटमा आलु लगाइने दुरी ७०×२५ कायम गर्दा २३ वटा लाइनहरू र प्रति लाइनमा ४८ वटा बीउआलु लगाई जम्मा ११०४ वटा बीउ आलुको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ। यसरी मुल बीउ ३० ग्राम साइजको प्रयोग गर्दा ३५ के.जी. बीउ बीयाँ आलु द्वारा उत्पादित (सिडलिङ टयुबर) औसत १५ ग्राम साइजको प्रयोग गर्दा करिब १८ के.जी. तथा स्थानीय बीउआलु औसत २५ ग्रामको प्रयोग गर्दा ३० के.जी. बीउआलु आवश्यक पर्दछ।
- मुल बीउ र सिडलिङ टयुबर आलुप्रयोग गरेको प्लटहरूमा सिफारिश गरिएको प्रविधि अपनाउनुपर्दछ भने स्थानीय बीउ आलुप्रयोग भएको प्लटमा कृषकहरूले स्थानीय प्रविधि अपनाउनुपर्दछ। प्रदर्शन स्थलमा मुल बाटोबाट प्रष्ट देखिन गरी साइनबोर्ड राखिनुपर्दछ।
- बाली तयार भैसकेपछि सम्बन्धित प्राविधिकको उपस्थितिमा प्रदर्शन स्थल पकेट क्षेत्र तथा आसपासका कृषकहरूलाई भेला गराई मूल्याङ्कन अन्तरकिया सञ्चालन गर्नुपर्नेछ। उक्त अवसरमा विभिन्न सोत बीउ आलुप्रयोग भएका छुट्टाछुट्ट नतिजा, लागत खर्च तथा सम्भावित आम्दानी र कृषकहरूबीच सामूहिक छलफल गराई प्रतिक्रिया एं सुझावहरु संकलन गर्नुपर्नेछ।
- प्रदर्शन सञ्चालन सम्पन्न भएपछि राष्ट्रिय आलुबाली विकास कार्यकमले उपलब्ध गराएको फर्मेट ढाँचा बमोजिम भरी सम्बन्धित जिल्लाले तत्थांक विश्लेषण गरी प्रकाशमा त्याउनुपर्ने र सो को रेकर्ड राष्ट्रिय आलुबाली विकास कार्यकममा पठाउनुपर्नेछ।

१.२ आलुबालीमा रोगकिरा व्यवस्थापन नतिजा प्रदर्शन

- प्रविधि प्रदर्शनका लागि उपयुक्त उन्नत जात तथा स्थानीय जात/प्रविधि छनौट गर्नुपर्नेछ।
- यसका लागि प्रदर्शन गरिने प्रविधि अनुसार कुल क्षेत्रफल (५४० व.मी) लाई ३ (प्रत्येक १८० व.मी.) प्लटमा विभाजन गरी प्रदर्शन सञ्चालन गर्न सकिनेछ। प्रदर्शनका लागि न्युनतम एक प्लटमा कृषकको प्रविधि प्रदर्शन गर्नुपर्नेछ। बीउ आलु लगाउने दुरी माथि गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शनमा जस्तै हुनेछ।
- यस प्रदर्शनमा सिडलिङ टयुबर प्रयोग गर्दा कुल बीउ ८३ केजी तर यसको बदला अन्य उन्नत बीउ आलु पनि प्रयोग गर्न सकिने भएकोले त्यस्तो अवस्थामा अधिकतम ९० केजी सम्म बीउ प्रयोग गर्न सकिनेछ।
- अन्य कुराहरु गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शनमा उल्लेख भए अनुसार हुनेछ।

१.३ आलुबालीमा उन्नत प्रविधि नतिजा प्रदर्शन

- प्रविधि प्रदर्शनका लागि उपयुक्त उन्नत जात तथा स्थानीय जात/प्रविधि छनौट गर्नुपर्नेछ।
- यसका लागि प्रदर्शन गरिने प्रविधि अनुसार कुल क्षेत्रफल (५४० व.मी) लाई ३ प्लटमा विभाजन गरी प्रदर्शन सञ्चालन गर्न सकिनेछ। प्रदर्शनका लागि न्युनतम एक प्लटमा कृषकको प्रविधि प्रदर्शन गर्नुपर्नेछ। बीउ आलु लगाउने दुरी माथि गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शनमा जस्तै हुनेछ।
- यस प्रदर्शनमा सिडलिङ टयुबर प्रयोग गर्दा कुल बीउ ८३ केजी तर यसको बदला अन्य उन्नत बीउ आलु पनि प्रयोग गर्न सकिने भएकोले त्यस्तो अवस्थामा अधिकतम ९० केजी सम्म बीउ प्रयोग गर्न सकिनेछ।
- नतिजा प्रदर्शन कार्यक्रम गर्दा प्रविधिको उद्देश्य प्रष्ट पार्नुपर्नेछ, जस्तो छापो दिने, जातीय परिक्षण, इत्यादि।

२०१८

२०१८

- अन्य कुराहरु गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शनमा उल्लेख भए अनुसार हुनेछ ।

लक्षित समूह

बीउ/खायन आलु उत्पादक कृषक/कृषक समूह

ख) आर्थिक पक्ष

१.१ गुणस्तरयुक्त बीउ आलु नतिजा प्रदर्शन

क्षेत्रफल : ५४० व.मी. (१८० व.मी.को ३ वटा प्लट)

क्र.सं.	विवरण	इकाई	परिमाण	प्रस्ताव गरिएको नर्मस		
				नेपाल सरकार (%)	कृषकको दायित्व (%)	दर
१	बीउ आलु	केजी	८३	१००	-	स्विकृत स्थानिय दररेट वा बीउउत्पादक श्रोतकेन्द्रको दररेट अनुसार
१.१	मुलबीउ (बेसीक-१ वा २) वा प्रमाणित बीउ	केजी	३५	१००	-	
१.२	सिडलिङ टयुबर (औसत १५ ग्राम साइज)	केजी	१८	१००	-	
१.३	स्थानिय आलु (२५ ग्राम साइज)	केजी	३०	१००	-	
२	रासायनिक मल*	केजी	युरिया-८.३, डिएपी-६.५, पोटास-५	१००	-	डिलर/ स्थानिय दररेट अनुसार
३	कम्पोष्ट/गोबर मल	क्वी	१०	-	१००	
४	वाली संरक्षण	रु.	२५०.०	१००	-	एकमष्ट
५	साइनबोर्ड (३×२.५ फिट)	संख्या	१ गोटा	१००	-	स्थानिय दररेट अनुसार

* युरिया, डिएपी, पोटास उपलब्ध नभएमा अन्य मल ५:५:३ केजी नाफःपो./रोपनी का दरले प्रयोग गर्ने ।

१.२ आलुवालीमा रोगकिरा व्यवस्थापन नतिजा प्रदर्शन

यस प्रदर्शनका लागि नर्मस गुणस्तरीय बीउ आलु नतिजा प्रदर्शनमा उल्लेख भए अनुसार हुनेछ । यसका लागि बुदा १.१ मा उल्लेखित श्रोतबीउको हकमा मुलबीउको सटटामा प्रमाणित बीउ/उन्त बीउ मात्र पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ । तर सिडलिङ टयुबरको सट्टा अन्य जातको बीउ आलु पनि प्रयोग गर्न सकिने भएकोले उक्त अवस्थामा बीउको कुल मात्रा अधिकतम ९० केजी हुनेछ ।

५५०८।

२०१५

१.३ आलुवालीमा उन्नत प्रविधि नतिजा प्रदर्शन

यस प्रदर्शनका लागि नर्मस गुणस्तरीय बीउ आलु नतिजा प्रदर्शनमा उल्लेख भए अनुसार हुनेछ। यसका लागि बुदा १.१ मा उल्लेखित श्रोतबीउको हकमा मुलबीउको सटामा प्रमाणित बीउ/उन्नत बीउ मात्र पनि प्रयोग गर्न सकिन्दछ। तर सिडलिंग ट्युबरको सट्टा अन्य जातको बीउ आलु पनि प्रयोग गर्न सकिने भएकोले उक्त अवस्थामा बीउको कुल मात्रा अधिकतम ९० केजी हुनेछ।

२) बियाँद्वारा बीउ आलु उत्पादन प्रदर्शन

क) प्राविधिक पक्ष

आलुको बियाँ प्रयोग गरी आलुखेती गर्ने प्रविधि प्रसार गर्ने उद्देश्यले यो प्रदर्शन सञ्चालन गरिन्दछ। यो प्रदर्शन सञ्चालन आलुखेती गरिने पकेट क्षेत्रहरु खासगरी स्थानीय बीउ आलुप्रयोग गर्नुपर्ने क्षेत्र तथा उन्नत बीउ आलुहुवानी गर्न पायक नपर्ने सिंचित क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ। प्रदर्शन प्रभावकारी बनाउन एक पकेट क्षेत्रको एक समुहमा कम्तिमा ५ वटा प्रदर्शन सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

उद्देश्य

आलुको बियाँ बाट आलुउत्पादन गर्ने प्रविधि प्रदर्शन गर्ने।

कार्यविधि

- प्रदर्शन सञ्चालन स्थलको छानौट गर्दा आलुबीउ ढुवानी गर्न पायक नपर्ने क्षेत्र जहाँ बीउ आलुको अभाव हुन्छ, त्यस्तो पकेट क्षेत्रमा कम्तिमा ५ वटा प्रदर्शनहरु सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।
- एक मीटर चौडा र २० मीटर लम्बाई भएको प्लट तयार गर्न जम्मा २० वर्गमीटरमा रेखाङ्कन गर्ने। यस प्रदर्शनमा जमीनको साइज अनुसार एउटा भन्दा बढी प्लटहरु पनि बनाउन सकिन्दछ।
- बीयाँद्वारा बीउ आलुउत्पादन गर्न सिफारिश गरिएको प्रविधि अपनाउनुपर्दछ।
- बाली तयार भैसकेपछि सम्बन्धित प्राविधिकको उपस्थितिमा प्रदर्शन स्थल पकेट क्षेत्र तथा आसपासका कृषकहरुलाई भेला गराई मूल्याङ्कन अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।
- प्रदर्शनको सम्पुर्ण रेकर्ड आलु नतिजा प्रदर्शनमा उल्लेख भएअनुसार गर्नुपर्नेछ।

लक्षित समूह

बीउ/खायन आलु उत्पादक कृषक/कृषक समूह

२०२५

१०/११

ख) आर्थिक पक्ष

प्रदर्शन* संचालन गर्ने क्षेत्रफल : २५ व.मी.

क्र.सं.	विवरण	इकाई	परिमाण	प्रस्ताव गरिएको नर्मस		
				नेपाल सरकार (%)	कृषकको दायित्व (%)	दर
१	आलु बीया	ग्राम	५	१००	-	स्विकृत सरकारी । स्थानीय दररेट अनुसार
२	रासायनिक मल**	ग्राम	युरिया-३५० डिएपी-५०० पोटास- ५००	१००	-	डिलर । स्थानीय दररेट अनुसार
३	कम्पोष्ट/गोबर मल	क्वी	१	-	१००	
४	हजारी (१० ली. क्षमता)	संख्या	१	१००	-	स्थानीय दररेट अनुसार
५	वाली संरक्षण	रु.	२५०.०	१००	-	एकमुष्ट
६	साइनबोर्ड (३ × २.५ फिट)	संख्या	१ गोटा	१००	-	स्थानीय दररेट अनुसार

नोट:

- * प्रदर्शन प्रभावकारीताका लागि एक समुहमा न्युनतम ५ वटा प्रदर्शन संचालन गर्नुपर्ने । यसका लागि आलु बीया मलका लागि मात्र अतिरिक्त खर्च जोड्नु पर्नेछ ।
- ** युरिया, डिएपी, पोटास उपलब्ध नभएमा ना.फ.पो. क्रमशः २५०:२३०:३०० ग्राम प्रति २५ व.मी.का दरले प्रयोग गर्ने ।

२०/०८/११

२०/०८/११

राष्ट्रिक स्टोर निर्माण

क) प्राविधिक पक्ष

मधुरो प्रकाश तथा हावाको संचारको समुचित प्रबन्ध गरि बीउआलु भण्डारण गर्नका लागि समुद्री सतहबाट करिव २००० मीटर भन्दा बढी उचाई रहेका पहाडी क्षेत्रमा बनाईने आलु भण्डार घरलाई राष्ट्रिक स्टोर भनिन्छ । तर उत्तर तर्फ मोहडा भएका राम्री हावा चल्ने स्थानहरुमा समुद्री सतहबाट १५०० मीटर उचाई भएका स्थानहरुमा पनि यस्तो भण्डार घर बनाई राम्री बीउआलु भण्डारण गर्न सकिन्छ । माथी उल्लेखित उपयुक्त पहाडी क्षेत्रहरुमा राष्ट्रिक स्टोर निर्माण कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

उद्देश्य

बीउआलु उत्पादन गरिने स्थानहरुमा बीउआलु सुरक्षित भण्डारण गर्ने ।

कार्यविधि

- बीउआलु उत्पादन समुह गठन भई गुणस्तरीय बीउआलु उत्पादन कार्य थालनी भएका स्थानहरुमा यो कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने छ । अनुदान प्राप्त गर्न कृषकले आफ्नो तर्फबाट गर्नुपर्ने कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेछ । निर्माण कार्य तथा सो को सञ्चालन सम्बन्धि प्रकृया कृषकहरु संग सम्झौता गरी तय गरिनेछ ।
- राष्ट्रिक स्टोर निर्माणका लागि जग्गाको उपयुक्त छानौट गर्नु पर्नेछ, तथा जग्गाको व्यवस्थापन कृषक समुहले गर्नुपर्नेछ । निजी वा व्यक्तिगत जग्गामा राष्ट्रिक स्टोर निर्माण गर्दा उक्त स्टोरमा समुहका कृषकहरुले न्युनतम दश वर्षका लागि श्रोत बीउआलु भण्डारण गर्न पाउने कुराको यकिन हुनुपर्नेछ ।
- शुष्क हावा चल्ने शुष्क स्थानहरु जस्तै: कर्णाली क्षेत्र तथा त्यस्तै अन्य क्षेत्रहरुमा भण्डार घरको भुईमा कुलेसाहरु बनाई त्यस्मा पानी भर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।
- सिमेन्ट जोडाईले तापक्रम बढन मध्दत पुरयाउने भएकोले ईंटा वा ढुङ्गालाई माटोको जोडाईमा गाहो लगाउनु पर्दछ ।
- हावाको संचार (भेण्टिलेशन) को लागि भुई सतहमा २/३ स्थानमा १X१ फिटको भेण्टिलेशन भ्यालहरु राखि मुसा वा अन्य कीरा पस्न नसक्ने गरी मसिनो तारको जालीले बन्द गर्नु पर्दछ । यसैगरि स्टोरको भित्ताको माथिल्लो भागमा पनि १X१ फिटको भेण्टिलेशन भ्यालहरु राखी तारको जालीले बन्द गर्नु पर्दछ ।
- स्टोरको लम्बाई बढी र चौडाई कम हुनु पर्दछ । स्टोरको गाहो संगै संगै आलु राख्ने तख्ता (चाक) वनाउने र विचमा बाटो राख्नु पर्दछ । तख्ता काठ, वांस वा निगालोको वनाउन सकिन्छ ।
- हरेक तख्ता ९ इन्च देखि देखि १ फिटको फरकमा राख्नु पर्दछ । हरेक तख्तामा आलुको ३/४ दाना भन्दा उचाई नबढाई आलु राख्नु पर्दछ । तख्ताको चौडाई २ फिट, गहिराई ६ इन्च र लम्बाई आवस्यकता अनुसार बनाउनु पर्दछ । ६.५ फिट लामो तख्तामा १०० किलो आलु राख्न सकिन्छ ।
- स्टोर घरको छाना कच्च (Thatched) हुनु पर्दछ । यदि जस्ताको प्रयोग गरिएमा माथीवाट भुस, खर, छ्वाली राख्नु पर्दछ र जस्ता प्रयोग गर्दा छानावाट हावाको संचार नहुने भएको हुनाले भेण्टिलेशन भ्यालको संख्या बढाउनु पर्दछ ।
- संभव भएसम्म स्टोर रुखमुनी, उत्तर मोहडा, सेपिलो स्थानमा वनाउनु पर्दछ । तर हावाको संचार र घाम पर्ने गरि वनाउन भुल्नु हुदैन ।
- राष्ट्रिक स्टोर निर्माण गर्दा ५ देखि १० मे.टन क्षमता भएको हुनु पर्दछ र सो को लागि लगत स्टिमेट र डिजाईन संलग्न छ ।

२०७५

२०७५

भण्डारण व्यवस्थापन

- यो रष्ट्रिक स्टोर गुणस्तरीय बीउआलु उत्पादक समुहमा निर्माण गरिने भएकोले समुहले उत्पादन गरेको मुलबीउ १,२ र ३ पुस्ता मात्र रष्ट्रिक स्टोरमा राख्ने, तत्पश्चातको पुस्ताको बीउआलु (मुलबीउ ४, ५ पुस्ता) कृषकहरूले आफ्नै घरमा उचित व्यवस्थापन गरि भण्डारण गर्ने छन्।
- रष्ट्रिक स्टोरमा तापकम मापनका लागि Maximum / Minimum Thermometer तथा सापेक्षिक आद्रताको लागी Hygrometer राख्ने र समय समयमा रेकर्ड लिने गर्नुपर्दछ।

लक्षित समुह

बीउआलु उत्पादक समुहहरू

आशातीत् प्रतिफल

बीउआलु उत्पादक समुहमा उत्पादित गुणस्तरीय बीउ राम्ररी भण्डारण हुनेछ, जसले गर्दा स्थानीय स्तरमा नै बीउआलु आपुर्ति हुन गई आलुको उत्पादकत्व बढ़ि हुनेछ।

जिम्मेवार निकाय तथा व्यक्ति

सम्बन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयका प्रमुख, वागवानी विकास अधिकृत र अन्तरगतका सेवाकेन्द्र प्रमुख, प्रा.स./ना.प्रा.स.हरु।

ख) आर्थिक पक्ष

५ मे.टन क्षमताको लागि रु. ६०हजार र १० मे.टन क्षमताको लागि रु. ९० हजार अनुदान दिने।

२८/८/११